

O UNEALTĂ PENTRU CULTIVAREA PLANTELOR ÎN AȘEZAREA NEOLITICĂ DE TIP STARCEVO-CRIȘ DE LA TRESTIANA, JUD. VASLUI

EUGENIA POPUȘOI

Față de ceea ce se cunoștea, cu mai bine de trei decenii în urmă, despre Starcevo-Criș de pe teritoriul României, volumul descoperirilor, privitoare la acest orizont cultural, în momentul actual, a crescut considerabil. În raport cu aceste descoperiri a fost posibil să se realizeze unele studii de sinteză, mai cu seamă zonale¹, precum și abordarea sau adîncirea unor probleme privind conținutul și cronologia acestei culturi².

Fără să includem în discuția noastră întregul teritoriu românesc cuprins în aria de răspîndire a comunităților Starcevo-Criș, atenția fiindu-ne oprită doar la regiunea de la est de Carpați, observăm că în ultimii 20 de ani a existat, fapt demn de subliniat, orientarea spre realizarea unor săpături de amploare în unele așezări, în vederea obținerii a cît mai multe date pentru elucidarea problemelor fundamentale ale acestui vast complex cultural. Alături de cercetările mai vechi de la Glăvăneștii Vechi³, Perieni⁴, Valea Lupului⁵, cele recente de la Suceava⁶ și Grumăzești⁷, la care se înscriu și cele de la Trestiana, jud. Vaslui, oferă noi posibilități de cunoaștere a acestei culturi la periferia sa estică.

Săpăturile de la Trestiana, jud. Vaslui, au constituit obiectivul nostru de studiu începînd din anul 1964⁸. În fiecare an, de atunci

1 MIRCEA PETRESCU-DIMBOVIȚA, Acta Arh. Hung. IX, 1958, 1-4, p. 23-68 ; EUGEN COMȘA, Acta. Arh. Carpathica, I, 1959, 2, p. 174-184 ; N. VLASSA, Acta. M. N., 1964, III, p. 9-48 ; V. TEODORESCU, S.C.I.V., XIV, 1962, 2, p. 251-274 ; GH. LAZAROVICI, Acta. M. N., VI, 1969, p. 3-26 ; idem, Tibiscus, IV, p. 45 și urm. ; idem, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, p. 15-69.

2 EUGENIA ZAHARIA, Dacia, N. S., VI, 1962, p. 5 și urm. ; GH. LAZAROVICI, Acta. M. N., VI., p. 21-23 ; idem, Tibiscus... p. 47 și urm. ; idem, *Neoliticul...* p. 56 și urm. ; EUGEN COMȘA, Aluta, I, 1970, p. 35 și urm. ; N. VLASSA, Acta M. N., IX, 1972, p. 7-28 ; M. NICA, S.C.I.V.A., 27, 1976, 4, p. 435 și urm.

3 ION NESTOR, S.C.I.V., II, 1951, 1, p. 205 și urm. ; EUGEN COMȘA, Dacia, N. S. XXII, 1978, p. 9 și urm.

4 MIRCEA PETRESCU-DIMBOVIȚA, Mat. III, 1957, p. 65 și urm.

5 ION NESTOR, *op. cit.*, p. 57 și urm.

6 N. URSULESCU, *Lucrări științifice*, Suceava, I, 1970, p. 227-236.

7 SILVIA MARINESCU-BILCU, S.C.I.V.A., 26, 1975, 6, p. 500.

8 EUGENIA POPUȘOI, Rev. Muz., nr. special, 1965, p. 412-413 ; idem, *Cercetări istorice*, N. S., 11, 1980, sub tipar.

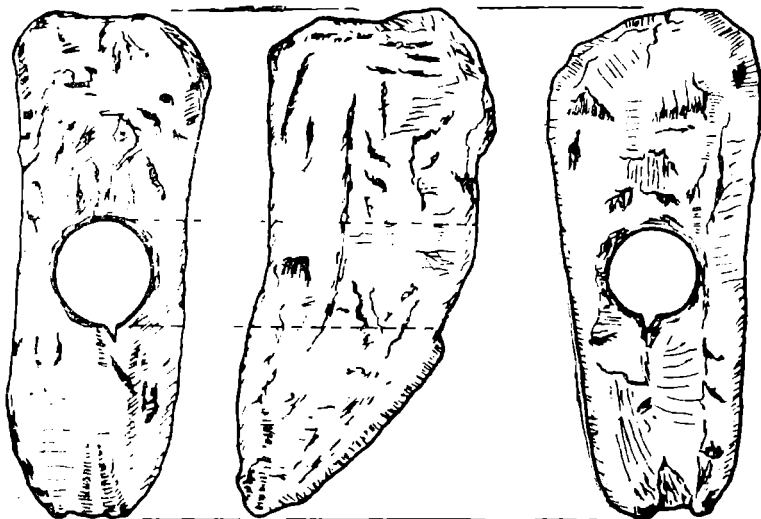

Fig. 1. Trestiana. Săpăligă din corn de cerb.

incoace, secțiunile trasate sistematic, au scos la iveală un foarte bogat material arheologic ceea ce ne permite acum să ne oprim atenția și asupra ocupațiilor principale ce stăteau la baza economiei celor mai vechi comunități neolitice de pe teritoriul României⁹ și care s-au stabilit și în așezarea de la Trestiana, în jumătatea de sud a Moldovei.

Este unanim recunoscut faptul că economia purtătorilor culturii Starčevo-Criș avea un caracter mixt, fiind sprijinită pe cultivarea primitivă a plantelor și creșterea animalelor domestice¹⁰.

Stabilirea cultivării primitive a plantelor, ca una din ramurile principale ale economiei comunităților Starčevo-Criș, a putut fi realizată luându-se în considerație așezarea, în cele mai multe cazuri, pe terasele joase ale apelor, resturile de paie tocate din chirpicul pereților colibelor¹¹, pleava și urmele de graminee din compoziția pastei vaselor¹², precum și rișnițele. Descoperirile ultimilor ani aduc în discuție noi elemente ale cultivării primitive a plantelor. În acest sens, ne permi-

9 EUGEN COMȘA, Omagiu lui Constantin Daicoviciu, Ed. Acad., Buc., 1960, p. 84; idem, *Dacia*, N. S., XXII, 1978, p. 29; EUGENIA ZAHARIA, *op. cit.*, p. 48; GH. LAZAROVICI, *Acta M. N.*, VI, 1969, p. 26; VLADIMIR DUMITRESCU, *S.C.I.V.*, 21, 1970, p. 187-199; N. VLASSA, *Acta. M. N.*, IX, 1972, p. 7.

10 *Istoria României*, I, 1960, p. 39; D. BERCIU, *Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări*, Ed. Acad., 1960, p. 35; idem, *Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre*, 1965, p. 73; SILVIA MARINESCU-BILCU, *op. cit.*, p. 498; EUGEN COMȘA, *Dacia N. S.*, XXII... p. 13; N. UR-SULESCU, *Carpica*, 1973, V, p. 77.

11 EUGEN COMȘA *Dacia*, N. S., XXII..., p. 13.

12 Ibidem (se menționează urme de graminee în peretele vasului); în general pleava este atestată în compoziția pastei vaselor în toate așezările Starčevo-Criș.

tem să reamintim, secerea cu mîner din corn de animal cu „dinți“ de silex descoperită la Valea Râii (în Oltenia)¹⁴, a căror corespondente le întilnim în faciesul Karanovo¹⁵, și a tot mai des întilnite și sesizate lame din silex cu una sau ambele laturi lustruite, urmare a folosirii lor la culesul cerealelor¹⁶.

Cu excepția secerii cu mîner din corn de animal și „dinți“ din silex, toate celelalte elemente se regăsesc și-n așezarea de la Trestiana. În plus, aici, a fost găsită o săpăligă din corn de cerb, element mai puțin întilnit în aria culturii Starčevo-Criș.

Săpăliga se afla în imediata apropiere — la 7 cm depărtare, spre vest, de locuința nr. 7 (L 7), cercetată în campaniile din anii 1969—1970, la dîncimea de 0,70 m, încadrîndu-se în limitele stratului de cultură materială plasat la baza solului brun din care fac parte locuințele de suprafață din nivelul II de locuire Starčevo-Criș de aici¹⁷. Săpăliga are o lungime de 13,4 cm și diametrul maxim de 5,9 cm. Ea prezintă o perforație transversală, ușor conică, cu un diametru de 2,5 cm, pentru fixarea unei cozi. Ceafa este mare, rotundă formată din rădăcina cornului căruia i s-a înlăturat, prin cioplire, rozeta circulară. Longitudinal, unealta are partea exterioară curbă, cu urme de cioplire pe porțiunea de maximă curbură, în timp ce latura interioară este relativ dreaptă datorită ciopririi acesteia începînd de la perforație spre vîrf, căpătînd forma de „pană“. Vîrful săpăligii este lustruit și știrbit datorită folosirii intense a uneltei. De remarcat este faptul că și ceafa prezintă unele ciobiri ce denotă folosirea și a acestei părți, probabil ca ciocan, conferind astfel uneltei respective o dublă funcționalitate (fig. 1).

Unealta găsită la Trestiana, este prima de acest gen descoperită, deocamdată, în aria culturii Starčevo-Criș de pe teritoriul României. Săpăligi cu care se executa răscolirea terenurilor sînt foarte rar documentale în cadrul acestei culturi. Un corespondent apropiat, pentru piesa în discuție, ar putea fi „o săpăligă de mari dimensiuni, din corn de cerb, găsită într-o groapă cu fragmente ceramice de... tradiție Starčevo-Criș, aparținînd stratului I de la Verbița¹⁸. Ea este însă bine reprezentată în culturi a căror contemporaneitate parțială cu marele complex a fost stabilită¹⁹. În acest sens, pornind de la săpăliga din stratul I/b de la Trifăuți-Soroca²⁰ și continuînd cu celelalte descoperite din cadrul cul-

13 D. BERCIU, *Zorile...*, p. 72, pl. I/1.

14 G. I. GEORGIEV, *L'Europe à la fin de l'âge de la pierre*, Praga, 1960, p. 45 și urm. Pl. IV/9—10.

15 ALEXANDRU PAUNESCU, *Evoluția uneltelor și armelor din piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, Ed. Acad., Buc., 1970, p. 37-38, 149, 151; La Trestiana acestea sînt documentate în număr mare (EUGENIA POPUȘOI, *Cercetări ist...*, sub tipar).

16 EUGENIA POPUȘOI, *Rev. Muz. II...*, p. 412-413; idem, *Cercetări ist...*, sub tipar.

17 D. BERCIU, *S.C.I.V.*, III, 1952, p. 159, fig. 17/1.

18 V. I. MARKEVICI, *K. S.*, 105, 1965, p. 85-91; EUGEN COMȘA, *S.C.I.V.*, 22, 1971, 3, p. 382.

19 V. I. MARKEVICI, *op. cit.*, p. 89 și urm.

20 V. N. DANILENKO, *Neolit Ukraini*, Kiev, 1969, fig. 55/1—4; 126/1—2; 130/1—19.

turii bugo-nistriene²¹, observăm o predilecție a primilor cultivatori în folosirea cornului pentru obținerea acestei unelte agricole primitive, tehnica perforării fiind încă sumar folosită și aplicată și altor categorii de obiecte²².

Revenind asupra piesei descoperite la Trestiana, ne îngăduim să facem câteva observații. În acest sens, sîntem tentați să acordăm o mai eficientă utilizare a acesteia ca unealtă pentru scormonitul pămîntului desemnînd-o drept săpăligă. În sprijinul acestei utilități ne-am folosit de câteva atribute ale acesteia. Astfel, prezența perforației transversale care permite ca tăișul să fie aproape perpendicular pe coada ce se introducea în gaura de înmănușare²³; prelucrarea părții inferioare, prin cioplire, dînd unelei forma de „pană” ceea ce îi permitea o bună pătrundere în terenul moale sau aflat în urma arderii vegetațiilor²⁴; lustruirea și ciobirea tăișului produse printr-o intensă introducere a piesei în pămînt etc.

Fără să putem preciza simultaneitatea sau ordinea în care a fost folosită ca săpăligă sau ciocan este evident că unealta s-a dovedit, în mîna omului neolitic, mai utilă în cultivarea primitivă a plantelor decît ca ciocan.

Ar mai fi de adăugat și eventuala semnificație de simbol al puterii care i-ar putea fi conferit prin raritatea ei atît la comunitățile Starčevo-Criș cît și la contemporanele sau ulterioarele comunități neolitice ori din epoca bronzului.

Urmărind tipologia și funcționalitatea acestei unelte constatăm că aceasta este preluată de comunitățile neolitice ulterioare, ea găsindu-și mestică fiind, ca pondere în economie, la egalitate²⁵.

La sfîrșitul prezentării săpăligii de la Trestiana ca element deosebit, alături de cele atestate anterior, ca dovadă a cultivării primitive a plantelor la neoliticii Starčevo-Criș, considerăm necesar să subliniem că în atenția noastră a fost să completăm ceea ce se cunoștea în legătură cu „utilajul agricol” la primele comunități stabile cunoscute în acest spațiu. Pe de altă parte, ne vedem obligați să atragem atenția asupra faptului că la Trestiana, cultivarea primitivă a plantelor constituia doar una din principalele ocupații ale comunităților de aci, creșterea animalelor domestice fiind, ca pondere în economie, la egalitate.

21 N. URSULESCU, *Carpica...*, p. 76.

22 Dictionarul limbii române, Ed. Acad., Buc., 1957, p. 11.

23 SILVIA MARINESCU-BÎLCU, *op. cit.*, p. 498.

24 D. IGNAT, *Acta. M. N.*, XIV, 1977, p. 16; D. BERCIU, *Cultura Hamangia*, I, p. 192; I. ANDREEȘESCU, *Dacia*, I, 1924, p. 71-72; H. DUMITRESCU, *Mat.* VII, 1965, p. 97; GH.BICHIR și EUG. DOĞAN, *Mat.*, VIII, 1962, p. 292; RADU VULPE, *Izvoare*, 1957, p. 259, fig. 265/7; 266; 267/2-3; MIRCEA PETRESCU-DIMBOVIȚA, ADRIAN C. FLORESCU și MARILENA FLORESCU, *Mat.* VIII, 1962, p. 230; D. BERCIU, *Contribuții...*, p. 220.

25 OLGA NECRASOV și MARIA ȘTIRBU, *Contribuții la stadiul faunei din cultura Criș, comunicare susținută la sesiunea jubiliară Birlad, 1974, (indică pentru paleofauna de la Trestiana 99,73% animale domestice).*

*R é s u m é***UN OUTIL POUR LA CULTURE DES PLANTES DANS LA SITE NEOLITHIQUE
DE TYPE STARCEVO — CRIS DE TRESTIANA LE DEPARTEMENT VASLUI**

Pendant l'année 1969 aux environs de l'habitation numéro 7 de Trestiana—Birlad, dans la couche de culture appartenant au II-ième niveau de la culture Criș ici présente,, a été découverte une serfouette en bois, la première de ce genre découverte dans cette culture en Moldavie.

Certaines traces qui se trouvent sur la nuque de l'outil de travail, nous indique un éventuel emploi de celui-ci comme marteau.

Cette pièce on la rencontre dans les cultures néolithiques contemporaines, ultérieures, tout comme dans celles de l'époque de bronze.